RETTENS DOM (Fjerde Afdeling)
18. september 1997 *

I de forenede sager T-121/96 og T-151/96,

Mutual Aid Administration Services NV (MAAS), Antwerpen (Belgien), ved advokaterne Jan Tritsmans og Koenraad Maenhout, Antwerpen, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat René Faltz, 6, rue Heinrich Heine,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Blanca Vilá Costa, der er udstationeret som national ekspert ved Kommissionen, og Hubert van Vliet, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos Carlos Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagner-Centret, Kirchberg,

sagsøgt,

angående påstande om annullation af beslutninger fra Kommissionen, hvorved sagsøgeren pålægges at betale ekspeditionspræmier (»dispatch«),

har

* Processprog: nederlandsk.

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, K. Lenaerts, og dommerne P. Lindh og J. D. Cooke,

justitssekretær: fuldmægtig A. Mair,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 5. juni 1997,

afsagt følgende

Dom

Sagens faktiske omstændigheder

1 Sagsøgeren, Mutual Aid Administration Services NV, er et skibsagentur.

2 Den 4. august 1995 udstedte Rådet forordning (EF) nr. 1975/95 om aktioner i form af gratis levering af landbrugsprodukter til befolkningerne i Georgien, Armenien, Aserbajdsjan, Kirgisistan og Tadsjikistan (EFT L 191, s. 2, herefter »forordning nr. 1975/95«). Ved forordning (EF) nr. 2009/95 af 18. august 1995 (EFT L 196, s. 4, herefter »forordning nr. 2009/95«) fastsatte Kommissionen gennemførelsesbestemmelser til førstnævnte forordning.

Sag T-121/96

3 Med hjemmel i forordning nr. 1975/95 udstedte Kommissionen forordning (EF) nr. 2781/95 af 1. december 1995 om transport i forbindelse med gratis levering af rugmel til Georgien, Armenien, Aserbajdsjan og Tadsjikistan (EFT L 289, s. 5, herefter »forordning nr. 2781/95«).

4 Ifølge forordningen skulle der afholdes licitation over omkostningerne ved levering af 23 000 tons rugmel.

5 I henhold til artikel 1, stk. 1, og artikel 2, stk. 1, litra b), i forordning nr. 2009/95 skulle tilslagsmodtageren påtage sig at levere rugmelet ab en havn eller en banegård i Fællesskabet, på transportmiddel, indtil det overtagelsessted og på det leveringstrin, der fastsættes i licitationsbekendtgørelsen.

6 Sagsøgeren fik i forbindelse med denne licitation tilslag på parti nr. 3 den 18. december 1995. Selskabet blev orienteret pr. telefax og almindeligt brev samme dag. Partiet bestod af 2 500 nettotons til Armenien, som blev stillet til rådighed i havnen i Antwerpen fra den 18. januar 1996, og 2 000 nettotons til Georgien, som blev stillet til rådighed i havnen i Rotterdam fra den 15. januar 1996. Vederlaget til sagsøgeren for disse leverancer androg 12 541 273 BFR.

7 Kommissionens skrivelse, hvorved sagsøgeren fik meddelelse om tilslaget, var vedlagt uddrag af et memorandum, som var udarbejdet den 10. oktober 1995 mellem Kommissionen og de georgiske myndigheder i overensstemmelse med artikel 10, stk. 5, i forordning nr. 2009/95 (herefter »memorandummet«). Kommissionen

opfordrede sagsøgeren til at læse uddragene grundigt og at sikre, at instrukserne vedrørende betaling for losning og transport blev nøje overholdt.

8 I overensstemmelse med forordning nr. 2009/95 og memorandummet kunne sagsøgeren tilrettelægge søtransporten, som selskabet ønskede, men det skulle overlade til de georgiske myndigheder at forestå losningen af skibene i georgisk havn og den videre transport til bestemmelsesstedet.

9 Med henblik på udførelsen af søtransporten af det tildelte parti underskrev sagsøgeren herefter et certeparti med et rederi på grundlag af COP-klausulen (customs of the port). Det blev udtrykkeligt aftalt, at der ikke skulle betales ekspeditionspræmier, idet disse er præmier, der udbetales som en tilskyndelse til den virksomhed, som forestår losningen, hvis den kan gennemføre losningen hurtigere end forudsat.

10 Det bestemmes i artikel 10, stk. 5, i forordning nr. 2009/95, at betaling for losning og transport samt overliggedagpenge og ekspeditionspræmier til de georgiske myndigheder skal ske i overensstemmelse med de bestemmelser og betingelser, der fastsættes i memorandummet. Overliggedagpengene (»demurrage«) er den erstatning, rederen oppebærer som kompensation for tabet ved en eventuel forsinkelse, der indtræder i forhold til den oprindeligt forudsatte varighed af losningen, idet rederen ikke vil kunne påtage sig en ny transport, så længe forsinkelsen varer. Erstatningen betales normalt af den virksomhed, som er ansvarlig for losningen.

11 Det anføres i memorandummets punkt 5, at betalingen for losning og transport skal ske inden skibets ankomst for så vidt angår 70% af beløbet, beregnet på grundlag af de transporterede mængder.

12 I punkt 6 anføres, at de resterende 30% samt overliggedagpenge og ekspeditionspræmier beregnes af Kommissionen på grundlag af de »time sheets«, som udarbejdes inden skibets afsejling og underskrives af kaptajnen og havnemyndighederne i Poti eller Batumi. Der afregnes ikke overliggedagpenge eller ekspeditionspræmier direkte med havnene.

13 I henhold til punkt 9 beregnes ekspeditionspræmier og overliggedagpenge på grundlag af følgende:

— Arbejdstiden fra mandag kl. 8 til fredag kl. 18, idet der medregnes 24 timer pr. døgn uden afbrydelse.

— Perioder med regnvejr fratrækkes i den medgåede tid.

— Efter udløbet af den samlede tid, der er forudsat til losningen, tages der ikke længere hensyn til perioder med regnvejr og fri- og helligdage.

— De dagstariffer for losningen, der tages udgangspunkt i, er følgende for hver havn:

»bulk wheat — vacuvator«	1 300 tons
»grab«	2 500 tons
»big bags/pallets«	350 tons
»unpalletised sacks and cartons«	250 tons.

14 I punkt 7 anføres, at virksomheden — i dette tilfælde sagsøgeren — senest 14 dage efter modtagelsen af Kommissionens meddelelse herom betaler det i punkt 6 nævnte beløb. Dokumentation for betalingen skal fremsendes til Kommissionen.

15 Varerne blev losset i havnen i Batumi i tiden fra den 8. til den 15. februar 1996, begge dage inklusive.

16 Den 6. maj 1996 fremsende Kommissionen pr. telefax en afregning til sagsøgeren med oplysning om de omkostninger, der skulle betales til de georgiske myndigheder. I henhold hertil skulle der betales et beløb på 21 967,19 USD i ekspeditionspræmier. Afregningen var vedlagt et dokument fra Kommissionen med overskriften »port of Batumi time sheet — dispatch (demurrage calculation)«, som indeholdt alle de oplysninger, som var nødvendige med henblik på beregningen af ekspeditionspræmierne. Der var bl.a. oplysninger om navnet på det skib, der blev losset, skibets tonnage, det forudsatte forløb af losningen, skibets ankomsttidspunkt, den til losningen medgåede tid, dagssatsen for ekspeditionspræmier og de samlede ekspeditionspræmier, der skulle betales.

17 Der blev mellem sagsøgeren og Kommissionen udvekslet flere skrivelser og telefaxmeddelelser i tiden mellem den 10. maj og den 25. juli 1996, hvor Kommissionen fremsendte den seneste telefaxmeddelelse. Herunder bestred sagsøgeren at skulle betale ekspeditionspræmier, mens det var Kommissionens opfattelse, at disse skulle betales i henhold til artikel 10, stk. 5, i forordning nr. 2009/95.

18 I telefaxmeddelelsen af 25. juli 1996 afslog Kommissionen sagsøgerens forligstilbud med en bemærkning om, at det skyldige beløb ikke kunne forhandles.

19 Med henblik på at undgå, at bankgarantien blev gjort gældende, betalte sagsøgeren ekspeditionspræmierne den 26. juli 1996.

20 Den 12. marts 1996 udstedte Kommissionen forordning (EF) nr. 449/96 om transport i forbindelse med gratis levering af frugtsaft, frugtmarmelade og mel af blød hvede til Armenien og Aserbajdsjan (EFT L 62, s. 4, herefter »forordning nr. 449/96«).

21 Ifølge forordningen skulle der afholdes licitation over omkostningerne ved levering af 3 800 tons frugtsaft, frugtmarmelade og mel af blød hvede.

22 Ved beslutning af 27. marts 1996 tildelte Kommissionen sagsøgeren transporten af dette parti, og selskabet blev orienteret herom ved rekommanderet skrivelse af 28. marts 1996. Skrivelsen var vedlagt uddrag af memorandummet svarende til dem, der var vedlagt skrivelsen til sagsøgeren i sag T-121/96 (jf. ovenfor, præmis 7 og 8).

23 Med henblik på udførelsen af søtransporten af det tildelte parti underskrev sagsøgeren herefter et certeparti med et rederi på grundlag af COP-klausulen. Det blev udtrykkeligt aftalt, at der ikke skulle betales ekspeditionspræmier.

24 Varerne blev transporteret af tre skibe og losset i havnen i Batumi i tiden fra den 15. til den 31. maj 1996, begge dage inklusive.

25 Den 27. august 1996 fremsendte Kommissionen pr. telefax og almindeligt brev en afregning til sagsøgeren med oplysning om de omkostninger, der skulle betales til de georgiske myndigheder. I henhold hertil skulle der i ekspeditionspræmier betales henholdsvis 3 934,02 USD, 1 705 USD og 375 USD eller i alt 6 014,02 USD.

26 Ved telefaxmeddelelse af 29. august 1996 bestred sagsøgeren rigtigheden af afregningen. Selskabet betalte imidlertid ekspeditionspræmierne med henblik på at undgå, at bankgarantien blev gjort gældende.

Retsforhandlinger og parternes påstande

27 Ved stævninger indleveret til Rettens Justitskontor den 5. august og den 24. september 1996 har sagsøgeren anlagt to annullationssøgsmål, der er registreret som sag T-121/96 og T-151/96.

28 Ved kendelse af 9. december 1996 har formanden for Fjerde Afdeling i henhold til procesreglementets artikel 50 besluttet at forene de to sager med henblik på den skriftlige og den mundtlige forhandling.

29 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret spørgsmål fra Retten i retsmødet den 5. juni 1997.

30 Efter at have hørt parterne i retsmødet finder Retten (Fjerde Afdeling), at de to sager ligeledes skal forenes med henblik på domsafsigelsen.

31 I sag T-121/96 har sagsøgeren nedlagt følgende påstande:

— Kommissionens beslutninger, hvorved sagsøgeren pålægges af betale ekspeditionspræmier på 21 967,19 USD, annulleres, og det fastslås, at sagsøgeren ikke er forpligtet til at betale ekspeditionspræmier til de georgiske myndigheder.

— Kommissionen tilpligtes at tilbagebetale et beløb på 21 967,19 USD til sagsøgeren med tillæg af renter svarende til den i Belgien gældende lovbestemte rentesats på 8% p.a. fra den 30. juli 1996 at regne.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

32 I sag T-151/96 har sagsøgeren nedlagt følgende påstande:

— Kommissionens beslutning af 27. august 1996, hvorved sagsøgeren pålægges at betale ekspeditionspræmier på 6 014,02 USD, annulleres, og det fastslås, at sagsøgeren ikke er forpligtet til at betale ekspeditionspræmier til de georgiske myndigheder.

— Kommissionen tilpligtes at tilbagebetale et beløb på 6 014,02 USD til sagsøgeren med tillæg af renter svarende til den i Belgien gældende lovbestemte rentesats på 7% p.a. fra den 1. september 1996 at regne.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

33 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Sag T-121/96 afvises, subsidiært frifindes Kommissionen i denne sag.

— I sag T-151/96 frifindes Kommissionen.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Påstanden om afvisning af sag T-121/96

Parternes argumenter

34 I duplikken har Kommissionen nedlagt påstand om, at sag T-121/96 afvises, idet den er anlagt for sent. Ifølge sagsøgte blev den anfægtede beslutning meddelt sagsøgeren allerede den 6. maj 1996, og de øvrige kommissionsbeslutninger, der nævnes i stævningen, har alene bekræftet den anfægtede beslutning. Da sagen er anlagt 5. august 1996, er den således anlagt for sent.

35 Kommissionen har videre anført, at procesreglementets artikel 48, stk. 2, hvorefter nye anbringender ikke må fremsættes under sagens behandling, medmindre de støttes på retlige eller faktiske omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne, ikke er til hinder for, at afvisningspåstanden tages under påkendelse. Ifølge Kommissionen fremgår det af retspraksis, at parterne på et hvilket som helst tidspunkt kan gøre gældende, at ufravigelige procesforudsætninger ikke er opfyldt, f.eks. at søgsmålsfristen er overskredet, idet Retten af egen drift kan efterprøve disse forudsætninger (jf. i denne forbindelse generaladvokat Darmon's forslag til afgørelse i sag 126/87, Del Plato mod Kommissionen, hvori Domstolen afsagde dom den 10.3.1989, Sml. s. 643, punkt 9 og 10 i forslaget).

36 I retsmødet har sagsøgeren gjort gældende, at nærværende sag, der ganske rigtigt er anlagt i henhold til EF-traktatens artikel 173, stk. 4, er anlagt inden for fristen på to måneder. Ifølge sagsøgeren er fristen i dette tilfælde først begyndt at løbe fra den 4. juni 1996, hvor Kommissionen ved en ny telefaxmeddelelse orienterede sagsøgeren om det nøjagtige indhold af og begrundelsen for telefaxmeddelelsen af 6. maj 1996, således at selskabet først fra dette tidspunkt var i stand til at udøve sin søgsmålsret (Rettens dom af 7.3.1995, forenede sager T-432/93, T-433/93 og T-434/93, Socurte m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 503, præmis 49).

37 Subsidiært har sagsøgeren ligeledes i retsmødet gjort gældende, at skrivelsen af 10. maj 1996, hvorved selskabet orienterede Kommissionen om, at det med henblik på udførelsen af den overdragne transport havde underskrevet et COP-certeparti, udgør en ny faktisk omstændighed. Kommissionen traf herefter en ny beslutning, som blev meddelt sagsøgeren pr. telefax den 4. juni 1996, og hvori der blev taget hensyn til denne nye faktiske omstændighed (jf. modsætningsvis Rettens dom af 15.3.1995, sag T-514/93, Cobrecaf m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 621, præmis 47).

Rettens bemærkninger

38 Efter fast retspraksis er søgsmålsfristerne i traktatens artikel 173 præceptive og er ikke undergivet parternes eller retsinstansernes rådighed, da formålet hermed er at tilvejebringe klarhed og retssikkerhed og undgå enhver forskelsbehandling og vilkårlighed i retsplejen (jf. bl.a. Domstolens dom af 15.1.1987, sag 152/85, Misset mod Rådet, Sml. s. 223, præmis 11, og af 23.1.1997, sag C-246/95, Coen, Sml. I, s. 403, præmis 21).

39 I henhold til procesreglementets artikel 113 kan Retten til enhver tid af egen drift efterprøve, om ufravigelige procesforudsætninger er opfyldt. Overholdelsen af fristen på to måneder for anlæggelse af sag i henhold til traktatens artikel 173, stk. 5, er en ufravigelig forudsætning for, at sagen kan antages til realitetsbehandling. Retten skal derfor af egen drift efterprøve, om fristen er overholdt.

40 Efter traktatens artikel 173, stk. 5, begynder fristen for anlæggelse af en sag til prøvelse af en beslutning at løbe fra det tidspunkt, hvor denne er meddelt adressaten. Det fremgår af fast retspraksis, at meddelelsen skal give den pågældende mulighed for at få det rette kendskab til beslutningen og til institutionens begrundelse for denne. For at en beslutning kan anses for behørigt meddelt, skal den være kommet frem til adressaten, og denne skal have haft mulighed for at gøre sig bekendt med

den (jf. senest Rettens dom af 3.6.1997, sag T-196/95, H mod Kommissionen, endnu ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 31).

41 Det må derfor undersøges, om telefaxmeddelelsen af 6. maj 1996 er en beslutning, der kan være genstand for et annullationssøgsmål i henhold til traktatens artikel 173, og om den i givet fald er behørigt meddelt sagsøgeren.

42 Med henblik på at tage stilling til, om telefaxmeddelelsen af 6. maj 1996 er en beslutning, må det undersøges, om den kan afføde retsvirkninger (Domstolens dom af 27.3.1980, sag 133/79, Sucrimex og Westzucker mod Kommissionen, Sml. s. 1299, præmis 15).

43 I denne forbindelse bemærkes, at det i Kommissionens telefaxmeddelelse i overensstemmelse med memorandummet pålægges sagsøgeren inden tyve dage til de georgiske myndigheder at betale omkostningerne ved losning og transport med et beløb på 89 940,87 USD, der indeholder et beløb på 21 967,19 USD i ekspeditionspræmier. Der henvises til artikel 12, stk. 4, litra b), andet led, i forordning nr. 2009/95, hvorefter den af sagsøgeren stillede bankgaranti skal gøres gældende, svarende til det skyldige beløb med tillæg af overførselsomkostningerne, såfremt beløbet ikke betales inden for den fastsatte frist. Telefaxmeddelelsen udgør således en i forhold til sagsøgeren bebyrdende retsakt, som selskabet kunne gøre sig bekendt med den 6. maj 1996, og der forelå ikke på dette tidspunkt uklarheder.

44 Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt sagsøgeren kunne gøre sig bekendt med begrundelsen for den anfægtede beslutning, må følgende fastslås:

45 For det første henvises der udtrykkeligt i den anfægtede beslutning til memorandummet, hvoraf sagsøgeren havde modtaget uddrag af de relevante dele. Det ordvalg, sagsøgeren benyttede i sin telefaxmeddelelse af 10. maj 1996, viser i denne

forbindelse, at selskabet havde kunnet udlede Kommissionens begrundelser for beslutningen, idet det bestrider, at fremsendelsen af memorandummet er tilstrækkeligt til at pålægge det at betale ekspeditionspræmier til de georgiske myndigheder. Det fremgår netop af memorandummets punkt 6 vedrørende Kommissionens afregning af losnings- og transportomkostningerne efter gennemførelsen af transporten, at disse omkostninger beregnes af Kommissionen under hensyntagen til »demurrage« og ekspeditionspræmier.

46 For det andet må det fastslås, at sagsøgeren ikke på noget tidspunkt, hverken før sagens anlæggelse eller for Retten, har bestridt rigtigheden af oplysningerne i den »time sheet — dispatch/demurrage calcultation«, som Kommissionen fremsendte som bilag til telefaxmeddelelsen af 6. maj 1996, således som sagsøgeren også har erkendt i retsmødet. Dette dokument indeholder alle de detailoplysninger, der er nødvendige for at beregne de ekspeditionspræmier, der skulle betales i dette tilfælde, såsom losserytmen (også nævnt i memorandummets punkt 9), dagssatserne for ekspeditionspræmier, det lossede skibs tonnage, skibets ankomsttidspunkt, tidspunktet for begyndelsen og afslutningen af losningen samt en fuldstændig redegørelse for losseoperationerne dag for dag. Det er derfor med urette, at sagsøgeren i retsmødet gjorde gældende, at da det ikke kunne efterprøve rigtigheden af oplysningerne i den nævnte »time sheet — dispatch/demurrage calcultation« før modtagelsen af den kopi af originalen, der var vedlagt Kommissionens skrivelse af 17. juli 1996, var beslutningen ufuldstændig, og at den således ikke kunne afføde retsvirkninger over for selskabet.

47 Det følger af det anførte, at telefaxmeddelelsen af 6. maj 1996 udgjorde en beslutning, som kunne afføde retsvirkninger over for sagsøgeren, og at beslutningen var behørigt meddelt. Efter modtagelsen af telefaxmeddelelsen kunne sagsøgeren således udnytte sin søgsmålsret i henhold til traktatens artikel 173. Søgsmålsfristen på to måneder begyndte derfor at løbe den 6. maj 1996.

48 Det ændrer ikke herved, at Kommissionen den 4. juni 1996 pr. telefax besvarede sagsøgerens telefaxmeddelelse af 10. maj 1996. Telefaxmeddelelsen af 4. juni 1996, hvori Kommissionen afviste at tage den tidligere beslutning af 6. maj 1996 op til

fornyet overvejelse, indebærer ikke en væsentlig ændring af sagsøgerens retsstilling i forhold til den, selskabet havde i henhold til den tidligere beslutning, idet Kommissionen alene bekræftede beslutningen, og der lægges ikke nye omstændigheder til grund, som må antages at afføde bindende retsvirkninger, der kan berøre sagsøgernes interesser (jf. i denne forbindelse ovennævnte dom i sagen Cobrecaf m.fl. mod Kommissionen, præmis 45, og Domstolens dom af 11.1.1996, sag C-480/93 P, Zunis Holding m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 1, præmis 11-14).

49 Det må i denne forbindelse understreges, at henvisningen i telefaxmeddelelsen af 4. juni 1996 til artikel 10, stk. 5, i forordning nr. 2009/95 blot må opfattes som en forklaring på, med hvilken hjemmel den oprindelige beslutning i telefaxmeddelelsen af 6. maj 1996, hvori der henvises til memorandummet, var truffet. Der er således ikke tale om et bevis for, at Kommissionen havde undersøgt sagen på ny efter modtagelsen af sagsøgerens telefaxmeddelelse af 10. maj 1996. Endvidere anfører Kommissionen klart i svaret, at forpligtelsen til at betale ekspeditionspræmier udelukkende støttes på bestemmelserne i det retsgrundlag, der finder anvendelse i nærværende sag, og er »uafhængig af de modstridende aftaler, virksomhederne måtte have indgået med rederierne«. At sagsøgeren havde underskrevet et COP-certeparti for den pågældende transport, hvilket Kommissionen først blev orienteret om ved telefaxmeddelelsen af 10. maj 1996, udgør derfor ikke en ny faktisk omstændighed. Der er således ikke forbindelse mellem certepartiet og retsforholdet mellem Kommissionen og sagsøgeren, og certepartiet kan derfor ikke ændre Kommissionens vurdering, hvorefter der som fastslået i telefaxmeddelelsen af 6. maj 1996 skulle betales ekspeditionspræmier, eller grundlaget herfor.

50 Heraf følger, at telefaxmeddelelsen af 4. juni 1996 ikke udgør en ny beslutning i forhold til den beslutning, der er indeholdt i telefaxmeddelelsen af 6. maj 1996.

51 Søgsmålsfristen på to måneder, forlænget med afstandsfristen på to dage, som i henhold til procesreglementets artikel 102, stk. 2, gælder for parter med hjemsted i Belgien, udløb således ved midnat den 8. juli 1996.

52 Sag T-121/96 er anlagt den 5. august 1996 og er dermed anlagt for sent. Sagen må derfor afvises.

53 Hertil kommer, at de anbringender og argumenter, der er fremført vedrørende realiteten, svarer til dem, der er fremført i sag T-151/96, og Kommissionen ville derfor under alle omstændigheder være blevet frifundet i den her omhandlede sag af de samme grunde, som anføres nedenfor i forbindelse med sag T-151/96.

Påstandene i sag T-151/96 dels om annullation af den anfægtede beslutning, dels om, at Kommissionen tilpligtes at tilbagebetale de erlagte ekspeditionspræmier med tillæg af renter

54 I replikken har sagsøgeren anført, at indholdet af den stævning og den replik, der er indgivet i sag T-121/96, også gælder fuldt ud i forbindelse med behandlingen af sag T-151/96. Sagsøgeren har derfor som bilag til replikken fremlagt de to processkrifter.

55 Da de to sager er forenede, skal der ved påkendelsen af sag T-151/96 tages hensyn til de argumenter, sagsøgeren har fremført i forbindelse med sag T-121/96.

56 Det bemærkes, at stævningen ikke er særlig struktureret, og at der ikke er redegjort særskilt for de anbringender, sagsøgeren agter at fremføre til støtte for annullationspåstanden. Kommissionen har imidlertid kunnet tage stilling til sagens realitet, og den opdeling af argumenterne, som den refererende dommer har foretaget i retsmøderapporten, er godkendt af parterne. Retten kan herefter udøve sin kontrolfunktion.

Første anbringende: tilsidesættelse af forordning nr. 2009/95 og memorandummet

Parternes argumenter

57 Sagsøgeren har anført, at beslutningen om at pålægge selskabet at betale ekspeditionspræmier på i alt 6 014,02 USD er i strid med forordning nr. 2009/95 og memorandummet, idet der hverken i forordningen eller i memorandummet fastsættes en sats, der kan anvendes ved beregningen af præmierne. Sagsøgeren kan derfor ikke anses for debitor for de ekspeditionspræmier, der skal betales til de georgiske myndigheder.

58 Ifølge sagsøgeren kunne Kommissionen have fastlagt satsen for ekspeditionspræmier på tidspunktet for offentliggørelsen af licitationen eller i hvert fald på det tidspunkt, hvor denne blev gennemført. Memorandummet blev således underskrevet den 6. oktober 1995, og da sagsøgeren fik tilslag den 27. marts 1996, kunne selskabet derfor have været orienteret om satserne for ekspeditionspræmier. Fra det tidspunkt, hvor sagsøgeren fik tilslag, var Kommissionen bekendt med alle de tekniske specifikationer for de skibe, der skulle benyttes ved udførelsen af den sagsøgeren tildelte transport, idet selskabet skulle give disse oplysninger i henhold til artikel 6, stk. 1, litra d), nr. 3), i forordning nr. 2009/95. Det fremgår også af Kommissionens praksis, at den er i stand til at fastlægge satsen for ekspeditionspræmier på det tidspunkt, hvor forordningen om licitationen udstedes. Sagsøgeren har i denne forbindelse henvist til Kommissionens forordning (EF) nr. 1416/96 af 22. juli 1996 om levering af blød hvede som fødevarehjælp (EFT L 182, s. 1, herefter »forordning nr. 1416/96«), hvori der angives satser for ekspeditionspræmier for så vidt angår en leverance til Bangladesh.

59 Sagsøgeren stiller sig uforstående over for, at Kommissionen først i svarskriftet har givet de oplysninger, som er nødvendige for at beregne ekspeditionspræmierne, selv om den kunne have gjort det allerede ved licitationen.

60 Såfremt man følger Kommissionens opfattelse, hvorefter sagsøgeren skal betale ekspeditionspræmier, vil det ifølge sagsøgeren være det samme som at sige, at selskabet skulle have fastsat satserne herfor på det tidspunkt, hvor det befragtede skibet, selv om selskabet ikke kendte det beløb, der i sidste ende skulle betales. Kommissionen kan ikke på dette punkt gøre gældende, at sagsøgeren kunne have benyttet de satser, der var fastsat i forbindelse med tidligere foranstaltninger vedrørende fødevarehjælp i henhold til Rådets forordning (EF) nr. 1999/94 af 27. juli 1994 om aktioner i form af gratis levering af landbrugsprodukter til befolkningerne i Georgien, Armenien, Aserbajdsjan, Kirgisistan og Tadsjikistan (EFT L 201, s. 1), idet disse transporter fandt sted i 1994 og 1995, mens nærværende transport blev gennemført i 1996.

61 Endelig har sagsøgeren i replikken anført, at Kommissionen ved i memorandummet at fastsætte en ikke særlig hurtig losserytme og ved ikke samtidig at fastlægge en sats for ekspeditionspræmier indirekte har fastsat en bestemmelse, som i tilfælde af hurtig losning indebærer, at tilbudsgiveren skal betale en form for støtte til modtageren af fødevarehjælpen, i dette tilfælde de georgiske myndigheder. Det er under disse omstændigheder urimeligt, at tilbudsgiveren skal betale ekspeditionspræmierne, navnlig hvis det krævede beløb ikke står i rimeligt forhold til værdien af de transporterede fødevarer. Sagsøgeren har anført, at såfremt dette argument måtte blive anset for et nyt anbringende, vil det alligevel kunne tages under påkendelse i henhold til procesreglementets artikel 48, stk. 2, idet det støttes på en omstændighed, som selskabet har fået kendskab til, da det modtog bilag I til svarskriftet i sag T-121/96.

62 Kommissionen har for det første anført, at det forhold, at der ikke i forordning nr. 2009/95 eller i memorandummet er fastsat en sats for ekspeditionspræmier, ikke er tilstrækkeligt til at fritage sagsøgeren for betaling af ekspeditionspræmier, idet det fremgår af forordningens artikel 10, stk. 5, og memorandummets punkt 5 og 9, at det påhviler selskabet at betale disse. Kommissionen har i denne forbindelse henvist til artikel 55 i konventionen om internationale løsørekøb, hvoraf fremgår, at såfremt en aftale ikke fastsætter købesummen, er køberen forpligtet til at betale den pris, som på tidspunktet for indgåelsen af aftalen almindeligvis forlanges for en tilsvarende vare, når den sælges i den pågældende branche under tilsvarende omstændigheder.

63 Ifølge Kommissionen må det derfor undersøges, om det beløb, der er afkrævet sagsøgeren i ekspeditionspræmier, er rimeligt. Den sats for ekspeditionspræmier, der endeligt blev fastlagt i aftalen mellem Kommissionen og de georgiske myndigheder, kan ikke anses for urimelig, idet der ved en tidligere foranstaltning vedrørende fødevarehjælp var aftalt satser på et tilsvarende niveau i et tilfælde, hvor virksomhederne individuelt kunne forhandle satserne for ekspeditionspræmier. Endvidere fremgår det af punkt 18 i den første afdeling af det certeparti, der er aftalt mellem sagsøgeren og ejeren af et til den omhandlede transport befragtet skib, som sagsøgeren har fremlagt som bilag til stævningen i sag T-151/96, og af tillægsbestemmelse nr. 23, at overliggedagpengene var fastsat til 2 200 USD, således at den sats for ekspeditionspræmier, som Kommissionen har anvendt i denne sag, nemlig 750 USD for det skib, der havde transporteret mindre end 1 000 tons, og 1 100 USD for de to øvrige skibe, som havde transporteret mellem 1 000 og 2 000 tons, ikke kan anses for urimelig, når henses til, at ekspeditionspræmierne normalt udgør halvdelen af overliggedagpengene.

64 Kommissionen har bemærket, at sagsøgeren ikke bestrider, at de anvendte satser for ekspeditionspræmier er rimelige, men alene gør gældende, at der slet ikke skal betales ekspeditionspræmier, fordi satserne ikke er nævnt i de uddrag af memorandummet, som blev fremsendt i forbindelse med tilslaget. Ingen anden virksomhed har nægtet at betale ekspeditionspræmier med henvisning til, at satsen ikke var kendt på dette tidspunkt.

65 For det andet har Kommissionen gjort gældende, at der må sondres mellem retsforholdet mellem Kommissionen og sagsøgeren og retsforholdet mellem sagsøgeren og ejeren af skibet (rederen).

66 Forholdet mellem Kommissionen og sagsøgeren er alene reguleret af forordning nr. 2009/95 og memorandummet. Det fremgår f.eks. af artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 2009/95, at Kommissionen betaler en fast pris pr. transporteret ton uden hensyntagen til den pris, sagsøgeren faktisk har aftalt med rederen. Det fremgår klart af retsgrundlaget, at sagsøgeren skulle betale ekspeditionspræmierne. Det memo-

randum, der var indgået med de georgiske myndigheder, skulle sikre, at overliggedagpengene blev betalt til de virksomheder, som forestod transporten. Det er grunden til, at virksomhederne kun på forhånd skulle betale 70% af losseomkostningerne, mens de resterende 30% først skulle betales, når eventuelle overliggedagpenge alt efter den faktiske lossetid kunne fratrækkes. Til gengæld havde de georgiske myndigheder forlangt, at de resterende 30% blev forhøjet med ekspeditionspræmier ved hurtig losning. Disse to hensyn er også baggrunden for memorandummets punkt 6, hvorefter ekspeditionspræmier og overliggedagpengene ikke kan afregnes direkte med havnene, og at det resterende beløb afregnes sammen med overliggedagpenge og ekspeditionspræmier (»together with demurrage and dispatch«). Det fremgår ligeledes af memorandummets punkt 2, at de georgiske myndigheder og ikke sagsøgeren som afskiber var ansvarlige for losningen. I modsætning til, hvad der normalt gælder, ville myndighederne og ikke sagsøgeren således i givet fald være forpligtet til at betale overliggedagpenge og berettiget til at modtage ekspeditionspræmier.

67 Derimod er forholdet mellem sagsøgeren og rederen, som ejer de befragtede skibe, reguleret af de certepartier, der er aftalt mellem dem. Det fremgår således af bestemmelse nr. 23 i det certeparti, der er fremlagt som bilag til stævningen i sag T-151/96, at der ikke skal betales ekspeditionspræmier, og i modsætning til hvad der normalt gælder, var rederen således ikke forpligtet til at betale sådanne præmier til sagsøgeren (afskiberen). Disse certepartier har imidlertid ikke nogen betydning for den forpligtelse, som i henhold til forordning nr. 2009/95 og memorandummet påhviler sagsøgeren som tilslagsmodtager, til at betale ekspeditionspræmier til de georgiske myndigheder, der er ansvarlige for losningen i egen havn. Certepartierne skal alene regulere forholdet mellem sagsøgeren og rederiet. Kommissionen har anført, at sagsøgeren kunne have affattet certepartierne på grundlag af memorandummet, hvis indhold selskabet var bekendt med. Ved at aftale, at rederen ikke var forpligtet til at betale ekspeditionspræmier, valgte sagsøgeren at udsætte sig for risikoen for selv at måtte betale disse præmier.

68 For det tredje har Kommissionen anført, at den ikke kunne fastlægge ekspeditionspræmiernes nøjagtige størrelse, da memorandummet blev underskrevet, idet det afhang af en række faktorer, som ikke var kendt på dette tidspunkt, f.eks. losse-

havnen, skibets tonnage, skibets stand og prisudviklingen inden for søtransport. De anvendte satser blev først fastlagt, efterhånden som disse oplysninger var til rådighed. Endvidere var det ikke muligt at fastlægge de anvendte skibes tonnage på grundlag af oplysningerne i sagsøgerens tilbud, idet de kun indeholdt en angivelse af skibstypen og ikke af antallet af skibe, der skulle anvendes, eller deres tonnage. I forordning nr. 1416/96, hvortil sagsøgeren har henvist, havde Kommissionen derimod på forhånd oplysninger om tonnagen for de skibe, der skulle anvendes, og den kunne derfor fra starten fastlægge den sats for ekspeditionspræmier, som blev anvendt. Kommissionen har tilføjet, at sagsøgeren aldrig har indhentet oplysninger om den sats for ekspeditionspræmier, der skulle anvendes, og selskabet havde derfor øjensynligt ikke indvendinger mod, at denne sats ikke udtrykkeligt blev nævnt i de til selskabet fremsendte dokumenter.

69 For det fjerde har Kommissionen anført, at argumentet om, at betalingen af ekspeditionspræmier er en form for støtte til de georgiske myndigheder, er et nyt anbringende, der i henhold til procesreglementets artikel 48, stk. 2, ikke kan antages til realitetsbehandling, idet det støttes på to faktiske omstændigheder vedrørende beregningen af ekspeditionspræmierne, som sagsøgeren havde kendskab til, inden sagen blev anlagt. Den anvendte losserytme fremgår af punkt 9 i de uddrag af memorandummet, som blev fremsendt til sagsøgeren i forbindelse med tilslaget, og satsen for ekspeditionspræmierne var fastsat i de anfægtede beslutninger. Under alle omstændigheder var losserytmen ikke for lav, når der tages hensyn til de transporterede varers karakter og de faciliteter, der er til rådighed i Georgien.

Rettens bemærkninger

70 Forholdet mellem sagsøgeren og Kommissionen er udelukkende reguleret ved Rådets forordning nr. 1975/95, forordning nr. 2009/95 og nr. 449/96, der er udstedt af Kommissionen i henhold til førstnævnte forordning, beslutningen af 27. marts

1996 og memorandummet, der er aftalt mellem Kommissionen og de georgiske myndigheder, og hvoraf de relevante uddrag var vedlagt Kommissionens skrivelse af 28. marts 1996.

71 Det fremgår klart af disse dokumenter, at de virksomheder, der blev tildelt transporterne, i givet fald var pligtige at betale ekspeditionspræmier til de georgiske myndigheder.

72 Det bestemmes således i artikel 10, stk. 5, i forordning nr. 2009/95, at betalingen for losning og transport samt overliggedagpenge og ekspeditionspræmier til de georgiske myndigheder skal ske i overensstemmelse med de bestemmelser og betingelser, der fastsættes i memorandummet. Det fastslås således ikke blot i bestemmelsen, at memorandummet regulerer bestemmelserne og betingelserne for betaling af ekspeditionspræmier, men også, at der i givet fald skal betales ekspeditionspræmier til de georgiske myndigheder, idet der anvendes ordene »betalingen for ... ekspeditionspræmier til de georgiske myndigheder«.

73 Betalingsbetingelserne er fastlagt på følgende måde i memorandummet: Ifølge punkt 5 skal den virksomhed, der tildeles transporten, betale 70% af omkostningerne ved losning og transport inden skibets ankomst til georgisk havn, beregnet på grundlag af de transporterede mængder. I punkt 6 anføres, at de resterende 30% samt overliggedagpenge og ekspeditionspræmier (»together with demurrage and dispatch«) beregnes af Kommissionen efter losningen på grundlag af de »time sheets«, som udarbejdes i fællesskab af skibets kaptajn og havnemyndighederne. Ifølge samme bestemmelse kan der ikke afregnes overliggedagpenge eller ekspeditionspræmier direkte med havnemyndighederne. Endelig fremgår det af punkt 7, at virksomheden inden 14 dage skal betale det i punkt 6 nævnte beløb.

74 Det fremgår således af memorandummets punkt 5, 6 og 7, at den afregning, Kommissionen udarbejder, efter at de georgiske myndigheder har losset skibet, ikke

kun omfatter de resterende losseomkostninger, men også i givet fald ekspeditionspræmier, og at den virksomhed, som har fået overdraget transporten, skal betale disse.

75 Det forhold, at sagsøgeren har aftalt et certeparti med en reder, hvorefter rederen ikke skal betale ekspeditionspræmier, har ikke betydning for sagsøgerens retsstilling over for Kommissionen, idet certepartiet alene skal regulere forholdet mellem sagsøgeren og rederen. »No dispatch«-bestemmelsen indebærer kun, at rederen ikke er forpligtet til at betale ekspeditionspræmier til sagsøgeren, selv om selskabet måtte være forpligtet til at betale disse til de georgiske myndigheder i henhold til artikel 10, stk. 5, i forordning nr. 2009/95 og memorandummet.

76 Således som sagsøgeren har erkendt i retsmødet, har selskabet påtaget sig en risiko ved at acceptere denne »no dispatch«-bestemmelse. Ifølge sagsøgeren påtog selskabet sig denne risiko, idet det var overbevist om, at det forhold, at der ikke blev meddelt en præcis sats for ekspeditionspræmier i forbindelse med tilslaget, medførte, at der ikke kunne blive tale om en forpligtelse til i givet fald at betale ekspeditionspræmier til de georgiske myndigheder. Denne opfattelse er imidlertid forkert. Det forhold, at der ikke blev givet meddelelse om en sådan sats til sagsøgeren i forbindelse med tilslaget, fritager ikke selskabet for en sådan forpligtelse. Der henvises i denne forbindelse til, at det i memorandummet klart pålægges den virksomhed, der overdrages transporten, at betale ekspeditionspræmier, uden at omfanget heraf fastsættes i form af en sats, der gælder for tilslagsmodtageren. Endvidere fremgår det ikke af andre bestemmelser i det retsgrundlag, der finder anvendelse på forholdet mellem Kommissionen og sagsøgeren, at Kommissionen skal fastlægge satsen for ekspeditionspræmier før eller i forbindelse med tilslaget. Den omstændighed, at der ikke sammen med tilslaget er givet meddelelse om de satser, der skal anvendes, er under disse omstændigheder uden betydning for, at der består en forpligtelse for sagsøgeren til at betale ekspeditionspræmier.

77 Endvidere kan ekspeditionspræmiernes nøjagtige størrelse først fastsættes efter losningen af skibet, således at beløbets størrelse er usikkert indtil losningen, også selv om de anvendte satser er kendt inden. Når satserne som i dette tilfælde ikke er

kendt på tidspunktet for tilslagets fremsendelse, må tilslagsmodtageren forvente, at der anvendes en rimelig sats.

78 Sagsøgeren har ikke bestridt, at den sats, som i sidste ende blev anvendt i dette tilfælde, er rimelig, hvilket selskabet har bekræftet i retsmødet.

79 Da sagsøgeren fra det tidspunkt, hvor selskabets tilbud blev accepteret, på grundlag af artikel 10, stk. 5, i forordning nr. 2009/95 og endnu mere præcist, da uddragene af memorandummet blev fremsendt i forbindelse med tilslaget, vidste, at der eventuelt skulle betales ekspeditionspræmier, kunne selskabet — såfremt det var i tvivl — under alle omstændigheder have indhentet nærmere oplysninger hos Kommissionen om de nøjagtige satser, således at selskabet bedre kunne vurdere den risiko, det påtog sig, da det indgik certepartierne med »no dispatch«-bestemmelsen.

80 Hvad angår det argument, sagsøgeren har fremført i replikken, om, at der er tale om skjult støtte til de georgiske myndigheder på grund af størrelsen af ekspeditionspræmierne, er der tale om et nyt anbringende, der i henhold til procesreglementets artikel 48, stk. 2, ikke kan antages til realitetsbehandling, idet det støttes på to faktiske omstændigheder, som sagsøgeren havde kendskab til, da sagen blev anlagt. Beregningen af ekspeditionspræmiernes størrelse afhænger således af losserytmen og satsen for ekspeditionspræmierne. Det første forhold er nævnt i punkt 9 i uddragene af memorandummet, som er vedlagt stævningen i de to sager, og det andet forhold er omtalt i de beslutninger, der er genstanden for nærværende sager, og som ligeledes er vedlagt stævningerne i de to sager.

81 Herefter kan der ikke gives sagsøgeren medhold i det første anbringende.

Andet anbringende: uklar beregning af ekspeditionspræmierne

Parternes argumenter

82 Sagsøgeren har også gjort gældende, at beregningen af de skyldige beløb i den anfægtede beslutning ikke er klar.

83 Kommissionen har heroverfor anført, at fremgangsmåden for beregning af ekspeditionspræmierne klart fremgår af dokumenterne med overskriften »time sheet — dispatch/demurrage calculation«, og at de forskellige beregninger ikke er behæftet med fejl.

Rettens bemærkninger

84 Beregningen af ekspeditionspræmierne fremgår klart af de dokumenter med overskriften »time sheet — dispatch/demurrage calculation«, som Kommissionen fremsendte til sagsøgeren som en del af den anfægtede beslutning.

85 I retsmødet har sagsøgeren i besvarelse af et spørgsmål fra Retten anført, at den påberåbte uklarhed i virkeligheden kun vedrørte det forhold, at sagsøgeren ikke tidligere havde kendskab til de anvendte satser for ekspeditionspræmierne. Det må fastslås, at beregningsmetoderne var fuldstændig klare for sagsøgeren, men at selskabet med dette andet anbringende i virkeligheden på ny bestrider at være forpligtet til at betale eventuelle ekspeditionspræmier, hvilket netop er genstanden for den argumentation, sagsøgeren har fremført i forbindelse med det første anbringende.

86 På samme måde som det første anbringende må det andet anbringende således forkastes. Dette gælder så meget mere, som sagsøgeren for Retten ikke har bestridt, at alle beregningerne er korrekte og er foretaget på grundlag af rimelige satser for ekspeditionspræmierne.

87 Påstanden om annullation af den anfægtede beslutning må herefter i det hele forkastes. Påstanden om, at Kommissionen tilpligtes at tilbagebetale de betalte ekspeditionspræmier med tillæg af renter, er derfor herefter uden genstand.

Sagens omkostninger

88 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Sagsøgeren har tabt sagen, og i overensstemmelse med Kommissionens påstand dømmes selskabet til at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Fjerde Afdeling)

1) Sag T-121/96 og T-151/96 forenes med henblik på domsafsigelsen.

2) Sag T-121/96 afvises.

3) I sag T-151/96 frifindes Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber.

4) Sagsøgeren betaler sagens omkostninger.

Lenaerts Lindh Cooke

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 18. september 1997.

H. Jung

Justitssekretær

K. Lenaerts

Afdelingsformand